

פתרון הבחינה

גיאוגרפיה – נתי"ב

קיץ תשע"ח, 2018, שאלון: 574, 057102

מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

הנבחנים נדרשו לענות על ארבע שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שלוש מהשאלות 2-5.

שאלה מספר 1 (חובה)

מבנה הנוף ועיצובו

סעיף א'

שתי יחידות נוף:

1. מישורי צפון פולין - מישור חוף הים הבלטי, גבעות מזוריה ופומוזה, נמצאים בצפון פולין.
2. קרמת שלויה עילית – נמצאת בדרום פולין.

סעיף ב'

הגורם העיקרי לעיצוב בנוף במישורי צפון פולין הוא: עיצוב קרחוני. בתקופת הקרח האחרונה, האזור היה מכוסה קרח. כתוצאה מכך, בתהליך של בלייה ושחיקה, הנוף נעשה שטוח, ונוצרו בו אגמים וימות רבות (טבלת החוף הבלטי), אליהם התנקזו המים לאחר הפשרת הקרחונים.

סעיף ג'

אגן הניקוז של נהר הויסלה (על הנבחן לבחור שניים):
ורשה – תמונה 2. נמצאת באזור מישורי לאורך היובל הראשי של הנהר. ניתן לראות בתמונה אזור מישורי עם נהר רחב, זרימה מתונה של הנהר וגשר החוצה אותו.
זקנפה – תמונה 1. נמצאת בשפך הנהר. ניתן לראות בתמונה נמל ימי.
גדנסק – תמונה 3. נמצאת במעלה הנהר בקו פרשת המים. ניתן לראות את הטופוגרפיה ההררית.

שאלה מספר 2

מיקום וגבולות

סעיף א'

פולין נמצאת בצפון מרכז מזרח אירופה.
 השפעה אפשרית אחת של מיקום זה על כלכלתה של פולין היא: הקרבה למדינות רבות הן ממערבה והן ממזרחה, כמו גם מצפון לה. היא בעלת פוטנציאל למסחר רב עם מדינות רבות, דבר אשר הינו בעל חשיבות כלכלית רבה.

סעיף ב'

מדינות שהגבול שלהן עם פולין השתנה בשנת 1945 (על הנבחן לציין שתיים):
 ברית המועצות, גרמניה, צ'כוסלובקיה.

סעיף ג'

שני יתרונות לכלכלת פולין מהשינויים בגבולותיה בשנת 1945:

- **אזור מישור חוף הים הבלטי גדל** – כתוצאה מכך נוצרו אפשרויות גבוהות יותר למסחר ימי, להקמת נמלים, לתעשייה ולמסחר, ולפוטנציאל תיירות חוף.
- **פיתוח משאבים חדשים** – במפת 1945 פולין התרחבה מערבה לכיוון פוזנן. בשטח זה ישנם מחצבים רבים של פחם חום, נחושת, דבר בעל פוטנציאל כלכלי לפיתוח אנרגיה ולתעשיות שונות.

שאלה מספר 3

אנרגיה

סעיף א'

מקור האנרגיה העיקרי שמשמש להפקת חשמל בפולין הוא: פחם.
שני גורמים לשימוש בו:

- **יעילות גבוהה ועלות נמוכה** – הפקת חשמל מפחם היא זולה יחסית וכמות החשמל המופקת היא גבוהה יחסית.
- **משאב זמין** – בפולין מחצב פחם, ולכן השימוש בו הוא זמין וזול, ללא תלות בייבוא.

סעיף ב'

מקור האנרגיה המתחדש בו משתמשת פולין להפקת חשמל בשיעור הגבוה ביותר הוא: רוח. מישור החוף הארוך שלה וכן הים עצמו, הם בעלי פוטנציאל רוח גבוה מאוד, מה גם שהיא צפונית יחסית בקווי הרוחב ומשטר הרוחות בה גבוה, בעיקר בחורף. בנוסף, בחלקה הדרומי האזור מעט גבוה, ולכן בעל פוטנציאל רוחות להפקת אנרגיה. יעילות הפקת האנרגיה מרוח התפתח עם השנים, ולמרות הקמת עלותו הגבוהה, הוא מקור אנרגיה יעיל יחסית.

סעיף ג'

(1) **מגמת השינוי הכללית בכל אחד מהגרפים:**

- גרף 1** – ירידה בשיעור צריכת האנרגיה מדלקי מאובנים בשנים 2010-2014 מ-92% ל-90% לערך.
גרף 2 – ירידת בכמות הפליטה של פחמן דו חמצני בשנים 2010-2014 מ-8.3 טונות לנפש ל-7.5 טונות לנפש לערך.

(2) **הקשר בין המגמות הוא:** קשר ישיר. הפקת אנרגיה מדלקי מאובנים נעשית בתהליך של שריפה, אנרגיה תרמית מבוססת חום, וכתוצאה מכך נפלטים מזהמים רבים לאוויר, בעיקר פחמן דו חמצני. צמצום השימוש במקורות הפקת אנרגיה מדלקי מאובנים מורידה באופן ישיר את כמות הפליטה של הפחמן הדו חמצני.

שאלה מספר 4

אוכלוסייה

סעיף א'

שני שינויים במבנה הגילאים בפולין הצפויים בין 2018 – 2048:

- עלייה באוכלוסיית התלויים קשישים, גילאי +65.
- ירידה באוכלוסייה היצרנית גילאי 15-64.

סעיף ב'

גורם אפשרי לשינוי בשיעור האוכלוסייה המבוגרת:

עלייה בתוחלת החיים, כתוצאה משיפורים רפואיים, פיתוחה של מערכת בריאות, חיסונים ותרופות.

שתי השפעות של שינוי זה על החברה או על הכלכלה של פולין:

- אוכלוסייה תלויה, קשישים, מהווה נטל רב הן על האוכלוסייה המפרנסת והן על המדינה, אשר צריכה להקים תשתיות (בעיקר של רפואה ושל רווחה) לאוכלוסייה זו. יש צורך לפתח שירותים נלווים לאוכלוסיות אלו כמו: בתי אבות, בתי חולים וכד'.
- ירידה בתמ"ג – זוהי אוכלוסייה לא יצרנית, ולכן התוצר המקומי הגולמי הממוצע לנפש יורד.

סעיף ג'

שתי דרכים להתמודדות עם השינוי הצפוי באוכלוסיית התלויה המבוגרת:

- העלאת גיל הפנסיה – בדרך זו הנטל על המדינה ירד, האוכלוסייה תהיה יצרנית, התמ"ג יעלה.
- חינוך פיננסי או חקיקת חוק המחייב הפרשות לפנסיה - על מנת שאוכלוסייה זו תוכל לקיים את עצמה בעתיד, ולא תהיה נטל על המדינה.

שאלה מספר 5

תחבורה ויישובים

סעיף א'

הקשר בין המאפיינים הפיזיים של פולין לבין מאפייני התחבורה שלה: פולין היא מדינה נרחבת ומישורית ברובה, מה שמאפשר שימוש נרחב במסילות רכבת, בניגוד לנורבגיה (לשם השוואה), שהיא מדינה בעלת טופוגרפיה הררית. כמו כן, בפולין נהרות רבים, המהווים נתיב תחבורה להובלת סחורה, בשל היותה מישורית.

סעיף ב'

(1) המדרג העירוני בפולין הוא: מדרג עיר ראשה, בשל היותה של וורשה, העיר הגדולה ביותר בפולין, גדולה ביותר מפי שניים מהעיר הבאה אחריה במדרג. מדרג זה מאפיין מדינות ברמת פיתוח נמוכה.

(2) גורמי מיקום של ורשה שתרמו להיותה עיר בירה (על הנבחן לציין שניים):

- העיר ממוקמת בטופוגרפיה מישורית הנוחה להתרחבות העיר במקרה הצורך
- העיר ממוקמת במיקום מרכזי במדינה, המאפשר גישה נוחה אליה בכל רחבי המדינה.
- ישנם בעיר צירי תחבורה רבים ומסילות רכבת המגיעים אליה.
- קיים בעיר שדה תעופה.
- את העיר חוצה נהר הוויסלה, המספק מקור מים לאוכלוסייה הרבה בשטחה
- לעיר תיפקודים רבים, המאפיינים עיר בירה.

סעיף ג'

הסיבות לכך שבצפון מזרח פולין יש מעט יישובים (על הנבחן להסביר שניים):

- באזור אגמים רבים, המקשים על פיתוח בנייה.
- קיים קושי לסלול באזור כבישים ומסילות רכבת.
- מדובר באזור חסר משאבי טבע.
- האזור מיוער ובעל שטחי מרעה – עובדות המעידות על רמת פיתוח נמוכה.